

**Prednáška 08. decembra 2019,
Mariánska akadémia,
Spišská Kapitula, Kňazský seminár.**

Najdôstojnejší otec biskup,
osvietený pán generálny vikár,
vysokodôstojný pán rektor KS,
vsdp. emeritný pán rektor KU,
predstavení a vyučujúci KS,
bratia kňazi, diakoni, bohoslovci
ctihodné sestričky, vážení hostia!

8. dec. 1854 sa rozniesol do celého sveta hlas Svätého Otca Pia IX. tohto znenia: „**Declaramus, pronuntiamus et definimus, že náuka, podľa ktorej blahoslavená Panna Mária bola od prvého okamihu svojho počatia na základe zvláštnej milosti a výsady všemohúceho Boha, vzhľadom na zásluhy Ježiša Krista, Spasiteľa ľudského pokolenia, zachránená od akejkolvek škvrny dedičného hriechu, je Bohom zjavená a všetci ju majú pevne a stále veriť.**“ (*Pius IX. bula Ineffabilis Deus: DS 2803.*)

Každý veriaci, ktorý túži hlbšie poznať obsah tejto náuky, nezaujíma sa iba o obsah, ale kladie si otázky: Prečo to bolo definované až tak neskoro? Bola táto viera v Cirkvi aj predtým? Prečo to nedefinoval niektorý pápež alebo pápež s biskupmi, už dávnejšie predtým? Sú dané dôvody vo Svätom písme pre túto náuku?

Nakoľko každá z týchto otázok veľmi úzko súvisí s ostatnými, budem sa usilovať odpovedať nie na každú osobitne, ale na všetky naraz, pričom by sa dalo vybadať odpoveď aj na každú osobitne. To isté slnko i rozháňa tmy i zohrieva i vysušuje i podporuje život a spôsobuje ďalšie známe i nám ešte neznáme účinky.

Druhý vatikánsky koncil v dogmatickej konštitúcii Dei verbum v 4. bode hovorí: „Pre kresťanský poriadok spásy (<oeconomia christiana>), ako nová a konečná zmluva, sa nikdy nepominie a nemá sa už očakávať nijaké nové verejné zjavenie pred slávnym príchodom Pána Ježiša Krista (porov. 1 Tim 6,14 a Tit 2,13).“

Katechizmus katolíckej Cirkvi tento koncilový výrok preberá v 66. bode a dodáva: „I keď je zjavenie ukončené, nie je úplne rozvinuté; bude úlohou kresťanskej viery, aby v priebehu storočí postupne prenikala do celého obsahu.“ „Plene explanata non est“ (KKC 66). Dogma o nepoškvrnenom počatí Panny Márie nie je prídavkom k Božiemu zjaveniu, ale jeho prirodzeným dôsledkom, prirodzeným rozvinutím, ktorej obsah sa už dávno pred r. 1854 začal ukazovať a v posledných rokoch pred r. 1854 vstúpil do zrelosti a 8. dec. 1854 je iba konštatovaním faktu, že je to tak a nie tvorba faktu. Nie pápež utvoril dogmu, nie Cirkev utvorila dogmu, ale pápež, biskupi, veriaci zbadali dogmu o nepoškvrnenom počatí na strome Božieho zjavenia, preto ju pápež vyhlásil. Tak ako záhradník nemôže povedať, že vyrobil som toľko jablák, ale jablôň urodila toľko jablák, ja ich iba rátam a oberám. Ale aby ich porátal, potrebuje dlhší čas, kým sa jablká ukážu a potom dozrejú. To, čo podľa KKC 66, predtým plene explanatum non erat, teraz sa stáva plene explanatum a explanovalo sa v priebehu storočí.

Dokonca sv. Tomáš Akvinský bol toho názoru, že Panna Mária bola počatá v dedičnom hriechu, že jeho následky v jej živote boli na základe zvláštnej milosti tak spútané, že sa nemohli dostať k slovu, tak boli ticho, že sa ani nevedelo, že existujú a bola oslobodená od dedičného hriechu až v okamihu jej aktívneho počatia Ježiša Krista skrze Duchu Svätého. Sv. Tomáš Akvinský o tom pojednáva vo svojej Teologickej sume, III. časti, v 14. otázke, v 3. odseku. Lenže sv. Tomáš Akvinský žil dávno pred rokom 1854, preto v tej veci nebol bludár, iba sa z nášho hľadiska pod zorným uhlom dogmy z r. 1854 mýlil. Keby dogma bola vyhlásená pred jeho životom na tomto svete alebo počas jeho života, nemal by žiaden problém ju prijať, ba dokonca by ju tak zdôvodnil, žeby sme ho obdivovali aj v tejto záležitosti, ako ho obdivujeme v ostatných. Dobré je nám chodiť po chodníkoch vo Vysokých Tatrách, ktoré už dávno sú urobené. Ale tí prví, ktorí premýšľali kde, ako, pokiaľ, ktovie koľkí sa poranili, ba možno prišli aj o život.

Ako sa vybadala zrelosť obsahu tejto dogmy? Pápež Pius IX. 1. júna 1848 požiadal podľa neho 20 najlepších teológov o názor ohľadom náuky o nepoškvrnenom počatí Panny Márie. Z nich 16 sa vyjadrilo kladne a 6. dec. 1848 pridali svoj súhlas aj kardináli. Roku 1849 napísal pápež Pius IX. encykliku **Ubi primum**, v ktorej prosil o radu biskupov v týchto dvoch otázkach: **prvá, aký je rozsah viery o nepoškvrnenom počatí u veriacich v partikulárnych Cirkvách a druhá, či pokladajú za vhodné túto náuku slávnostne definovať.** Zo 603

diecéznych biskupov 546 odpovedalo kladne, že v ich partikulárnych Cirkvách veriaci to pokladajú za Bohom zjavené a že oni (biskupi) pokladajú za vhodné túto náuku slávnostne definovať. (**Carlos Ignacio Gonzáles: Mariologia, Madre e Discepolo, Piemme, I. Edizione 1988, str. 210.**) Od mája roku 1852, do augusta 1853, zvláštna komisia pracovala na redakcii definitívneho znenia buly. Naposledy ešte Svätý Otec požiadal mienku kardinálov na tajnom zasadaní 01. decembra 1854 a 08. decembra 1854 ju slávnostne vyhlásil.

Vtedajší pán biskup našej diecézy Ladislav Zaboyszky (1850-1870), by povedal, že vo svojej diecéze má štyri kostoly a štyri kaplnky spred roku 1854 zasvätené Nepoškvrnenému počatiu a terajší náš pán biskup by musel k tamtým pridať 4 kostoly po roku 1854 a štyri kaplnky po roku 1854. Taktiež 8 kaplniek Lurdskej Panny Márie.

Už vtedy Svätý Otec Pius IX. sa držal zásady, o ktorej hovorí Druhý vatikánsky koncil v dogmatickej konštitúcii *Lumen gentium*, bod 12: <<Spoločenstvo veriacich, ktorým sa dostalo pomazania od Ducha Svätého (porov. 1 Jn 2, 20 a 27), sa nemôže myliť vo viere, a túto svoju osobitnú vlastnosť prejavuje nadprirodzeným citom všetkého ľudu pre vieru, keď je on <od biskupov až po posledného veriaceho laika> napospol jednomyselný vo veciach viery a mravov. Pomocou tohto citu pre vieru, ktorý vzbudzuje a udržuje Duch pravdy, ľud Boží pod vedením posvätného učiteľského úradu – ktorý verne poslúchajúc, prijíma nie ako slovo ľudské, ale naozaj ako slovo Božie (porov. 1 Sol 2,13) – neochvejne sa pridŕža viery, ktorú raz navždy dostali svätí (porov. Júd 3), správnym úsudkom hlbšie do nej preniká a plnšie ju uplatňuje v živote.>>

Pápež sa nepýta v prvom rade, či je táto náuka výslovne v Písme, ale či sa v Cirkvi toto verí. Ak sa verí a sú splnené všetky požiadavky pravosti a istoty, nevyhnutne sa to nachádza v Písme.

A tu sme pri ďalšej otázke, kde a ako je to v Písme. Ak je to zjavený obsah, nemôže nebyť v Písme aspoň zárodočne, implicitne. Na jablká sa nechodí s rýľom a rýľuje sa za nimi v zemi, ale s rebríkom a vystupuje sa hore ku konárom. Ak sú na konároch jablká, tak vďaka koreňom, ktoré poskytli stromu výživu, ale strom nerodí jablká v koreňoch, ale na konároch.

Pápež Pius IX. , vtedajší biskupi a veriaci najprv videli ovocie na strome, ale vedeli, že tento strom vďačí semenu zasiatom v Božom zjavení, a teda aj v Písme, i keď ho nemuseli vidieť.

Neprehľadný murovaný plot záhrady biskupskej rezidencie mi nedovoľuje vidieť zem, z ktorej vyrastajú stromy, ale ich konáre, ktoré prevyšujú plot, ktoré vidno, ma presviedčajú o existencii ich koreňov a zemi, v ktorej sú zasadené.

O správnosti takéhoto postupu nás presviedča aj jeden z najväčších teológov minulého storočia, Karol Rahner (1904-1984). Hovorí: <<Aj keď explicitnejšie poznanie viery nemôže jednotlivý teológ hic et nunc prísne logicky dokázať, že je to obsiahnuté v menej explicitnom (predošlom) poznaní, takýto stav nie je kritériom proti tomu, že neskoršie poznanie je obsiahnuté skutočne v predošlom.>> (**K. Rahner, Zur Frage der Dogmenentwicklung, v: Schriften zur Theologie, Band I, Benzinger Verlag Einsiedelnnn Zürich Köln, 1964, 49-90, toto 67.)**)

Ďalej Karol Rahner hovorí, že <<Duchovné procesy fungujú už aj vtedy veľmi dobre, keď nie sú o nich predložené uspokojivé teórie, čiže teórie o subjektívnych a objektívnych predpokladoch týchto duchovných procesov.“**(Tamtiež.)**

Ďalej v tomto článku Karol Rahner zdôrazňuje, že „správne teológiu pestujeme vtedy, ktorá nepochybne má mať index našich čias, ak sa stále a v každom čase nanovo učíme z Písma, Otcov, scholastiky. Ak by sme jedno z toho vynechali, spochybnili by sme pravdu. **(Tamtiež, 56.)**

Obsah výroku Karola : „Ľudský hovorca nepredvída úplne vecne nevyhnutné dôsledky zo svojich viet“ **(tamtiež 72)**, nezávisle na Rahnerovi majstrovsky spracúva Pápežská biblická komisia v dokumente Interpretácia Biblie v Cirkvi (1993), v II. časti B, bod 3. Sensus plenior, v slovenskom preklade Katolíckeho biblického diela na Slovensku, Kňazský seminár b. Jána Vojaššáka, Spišská Kapitula, Spišské Podhradie, 1995, 88-89, keď hovorí, že sensus plenior „Spočíva v tom, že Duch Svätý hlavný hýbateľ Biblie môže ľudského autora pri výbere výrazov viesť tak, že tieto vyjadrujú nejakú pravdu, ktorej si autor nie je v celej hĺbke vedomý.“

Teda vo Svätom písme máme také výroky, ktorých obsah nám ľuďom sa ukázal neskoršie a v plňšom zmysle, až v úplnom.

Cirkevní Otcovia a teológovia vidia zárodok tejto dogmy, čiže implicitne, zárodkovo zjavenej predovšetkým v týchto výrokoch Svätého písma:

1) „Nepriateľstvo ustanovujem medzi tebou a ženou, medzi tvojim potomstvom a jej potomstvom, ono ti rozšliape hlavu a ty mu zraníš päťu“ (Gn 3,15). Ak je človek, ktorý je v hriechu v nadvláde diabla, potom nemôže nad ním zvíťaziť sám,

musí ho ktosi oslobodiť. Do hlbkej studne môžem spadnúť sám, ale vyjsť z nej sám nemôžem, musí ma ktosi vytiahnuť. A ten kto je so mnou v studni mi nepomôže, kto je na tej úrovni ako ja, ale ten kto je hore, kto nie je postihnutý týmto mojím nešťastím. Ten, kto nie je v nešťastí, púšťa do studne povraz, za ktorý ma vytiahne hore. Panna Mária, ktorá nikdy nebola v nešťastí hriechu, pustila povraz, svoje potomstvo, Ježiša Krista, ktorý ma vytiahol zo studne hriechu. Keby bola dole ako ja, čiže na úrovni hriechu, nemohla by to urobiť.

2) Druhý výrok je z Lukášovho evanjelia: <<Anjel prišiel k nej a povedal: <Zdravas>, milosti plná, Pán s tebou>> (Lk 1,28). Ide tu o plnosť extenzívnu a intenzívnu. Extenzívna plnosť spočíva v tom, že sa rozprestiera na celý život, na každý okamih. My, ktorí sme boli pokrstení po niekoľkých dňoch, týždňoch, rokoch od narodenia, nemôžeme hovoriť o extenzívnej milosti, i keď by sme mali v živote akokoľvek veľkú milosť čo do intenzity. Kajúci lotor na kríži neviem koľko rokov žil bez milosti, ale intenzitou ma možno mnohonásobne prevýšil. Ak plnosť milosti u Panny Márie, tak aj čo do extenzity, od okamihu počatia, i plnosť čo do intenzity, čiže veľkosti, ktorá bola tak veľká, ako je schopná prijať stvorená duša Panny Márie. Nebola by plnosť, keby nebola aj čo do extenzity, čiže rozprestiera sa na celý život, t. j. od počatia.

Náš pán rektor Kňazského seminára, doc. ThDr. Peter Majda, PhD., vo svojom prejave na začiatku nového akademického roka 20019/20 spomenul, že tohto roku si pripomíname 200. výročie založenia Učiteľského ústavu na Spišskej Kapitule biskupom Jánom Ladislavom Pyrkerom v novembri 1819 a druhé výročie 160 rokov od smrti sv. Jána Vianneyho, + 4. augusta 1859. Poďakujme sa za túto blahodarnú inštitúciu a uctíme si sv. kňaza Jána Vianneyho pripomenutím si jeho myšlienky z kázne o Božej matke: „**Najkrajšiu chválu na adresu Panny Márie Cirkev vyslovila tým, že ju nazýva dcérou Otca, matkou Syna, snúbenicou Duchu Svätého. Ak si ju večný Otec urobil vyvolenou dcérou, potom aký prúd milosti vliadol do jej duše! Ona sama prijala viac milosti než všetci anjeli a všetci svätí spolu. Začal tým, že ju uchránil od dedičného hriechu na základe privilégia milosti, ktoré bolo dané jedine jej. V tejto milosti ju posilňoval, takže naozaj bola natoľko dokonalá, že túto milosť nikdy nestratila.**“ (Leonz Niderberger (Hg.), Hl. Pfarrer von Ars, Glaubensschätze aus seinen Predigten und Katechesen, Media Maria Verlag, Illertissen 2019, 11. Die Muttergottes, str. 126-132, toto str. 126.)

3) A tretí výrok tiež z Lukášovho evanjelia: <<Len čo Alžbeta začula Máriin pozdrav, dieťa v jej lone sa zachvelo a Alžbetu naplnil Duch Svätý. Vtedy zvolala veľkým hlasom: <Požehnaná si medzi ženami a požehnaný je plod tvojho života> (Lk 1,41-42)>>. Požehnaná – požehnaný.

Božie požehnanie Panny Márie sa tu porovnáva s tým požehnaním, ktoré vlastnil Ježiš Kristus vo svojej ľudskej prirodzenosti. Tento paralelizmus dáva podnet k tomu, aby sme uverili, že Panna Mária bola bez hriechu od počiatku.

(Ludovico Ott, Compendio di teologia dogmatica, Editice Ichthys, 333-334.)

Už som spomínal, že dogma je konštatovanie faktu, nie opačne, tvorcom faktu. Keď odmyslíme mnohé výroky Otcov o tejto pravde, už v 8. stor. sa stretávame so zavedením liturgického sviatku **De conceptione beatæ Mariæ** na Východe a v 9. stor. na Západe, ktorý sa slávil 8. dec. vo vzťahu k veľmi starému sviatku **Narodenia Panny Márie** 8. sept. Deväťmesačný pobyt v živote matky sv. Anny. Vo Veľkej Británii v 11. stor. sa začal tento sviatok sláviť ako **Immaculata conceptio** (Nepoškrvené počatie). Odtiaľ to prešlo okolo r. 1130 do Francúzska. Nakoľko v 13. stor. veľkí teológovia tvorili voči tomuto sviatku veľkú opozíciu, zaznamenal tento sviatok pokles na popularite. Lenže táto opozícia nebola proti tajomstvu, ale proti kadejakým prídavkom, ktorých sa bolo treba zbaviť. Tak ako banky občas prerušia prevádzku internetbankingu od soboty do pondelka, nie žeby ho chceli úplne zrušiť, ale preto, aby odstránili nedostatky a v niečom zdokonalili. V 14. stor. po obhajobe tohto sviatku **Jánom Dunsom Skotom**, vynájdením pojmu **praeredemptio**, sa stal už skoro všade rozšíreným. Praeredemptio, čiže vopred boli privlastnené Panne Márii zásluhy vykupiteľského diela Ježiša Krista, podobne ako pri Poslednej večeri ešte nebolo historickej smrti, zmŕtvychvstania a nanebovstúpenia Pána, ale sviatostne sa vopred sprítomnilo pri ustanovujúcej sv. omši. Sixtus IV. potvrdil omšový formulár a officium **Immaculaty** v r. 1477 (DS 1425-1426). Od konca 15. Stor. mnohé univerzity zaviedli zvyk, že tomu bude udelený akademický stupeň, kto bude prisahať, že bude obhajovať túto náuku. R. 1708 Klement XI. Povýšil tento sviatok na **Slávnosť de praecepto** (prikázaný sviatok) a Pius IX. schválil r. 1863 obnovený omšový formulár a officium. (**Carlos Ignacio Conzáles, c. d., str. 208**)

Modlitba arského farára
k preblahoslavenej Panne a Božej matke Márii:

<<Ó, nepoškvrnená Panna, ktorá dostávaš všetko od Boha, o čo prosíš, vypros nám živú vieru, hlbokú poníženosť, nepoškvrnenú čistotu, veľký odpor aj pred najmenším hriechom, horiacu lásku k tvojmu Synovi a zároveň k tebe! Pretože láska k tebe je znakom vyvolenia, tak zaprisahaj svojho Syna, nášho Spasiteľa, ktorý ti pred svojou smrťou poručil naše duše v osobe svätého Jána a preukázal nám milosť a milosrdenstvo! Ochraňuj nás v živote a zvlášť v hodine smrti! Urýchli oslobodenie duší našich bratov, ktorí sa nachádzajú v očistcovom ohni, aby im svietilo večné svetlo!>>